

Јелена Гинић*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за славистику
jelena.ginic@fil.bg.ac.rs

УДК 37.091.3.:811.161.1(497.11)
<https://doi.org/10.18485/slavistika.2025.29.2.17>
Оригинални научни рад
примљен 13.11.2025.
прихваћен за штампу 15. 12. 2025.

Наташа Ајдановић**
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за славистику
najdzanovic@ff.uns.ac.rs

МЕДИЈАЦИЈА У УЏБЕНИЦИМА РУСКОГ ЈЕЗИКА КАО ДРУГОГ СТРАНОГ ЗА ПРВУ И ДРУГУ ГОДИНУ УЧЕЊА У СРБИЈИ

Рад анализира заступљеност и типове вежби медијације у уџбеницима руског језика као другог страног језика за прву и другу годину учења у основним школама у Србији. Циљ истраживања био је да се утврди у којој мери и на који начин савремени уџбеници развијају медијативну компетенцију. Истраживање је обухватило серије уџбеника *Конечно!*, *Наш класс* и *Давай!* и спроведено је на основу модификоване класификације медијације (Колесников, Денисов 2012). Резултати показују да серије *Конечно!* и *Наш класс* у значајној мери подстичу развој медијације, при чему су у првом случају бројније медијативне вежбе, али оне посредног типа, док су у другом случају заступљеније аутентичне медијативне активности. Серија *Давай!* медијацију ограничава на превод без интеракције. Квалитативна анализа указује на то да *Конечно!* и *Наш класс* укључују широк спектар вежби – од превода и препричавања, преко текстуализација интенција и консекутивног превода, до презентација и пројеката – које доприносе развоју продуктивних и интерактивних компетенција. Истраживање потврђује потребу да се медијација систематски интегрише у наставу као равноправна комуникативна вештина.

Кључне речи: уџбеници руског језика, основна школа, руски језик, медијација без интеракције, медијација у оквиру интеракције, мешовита медијација.

The paper analyzes the presence and types of mediation tasks in Russian language textbooks used for the first and second years of learning Russian as a second foreign language in Serbian primary schools. The aim of the research was to determine to what extent and in what ways contemporary textbooks develop mediation competence. The study examined the textbook series *Konechno!*, *Nash klass*, and *Davay!*, based on a modified classification of mediation (Kolesnikov & Denisov 2012). The results show that the *Konechno!* and *Nash klass* series significantly promote the development of mediation skills: the former includes more exercises of such nature, though only indirectly mediative, while the latter features a higher proportion of authentic mediative activities. The *Davay!* series lim-

* <https://orcid.org/0000-0001-6687-4462>

** <https://orcid.org/0000-0002-0183-9188>

its mediation to mere translation without interaction. A qualitative analysis indicates that *Konechno!* and *Nash klass* feature a wide range of tasks — from translation and retelling to presentations and projects — which contribute to the development of productive and interactive competences. The study confirms the need for systematic integration of mediation into language teaching as an equally productive communicative skill.

Keywords: Russian language textbooks, primary school, Russian language, mediation without interaction, mediation within interaction, mixed mediation.

1. Увод

1.0 Ово истраживање ће бити посвећено развоју медијативне компетенције у уџбеницима за пети и шести разред основне школе, што је еквивалентно А1 нивоу данас и код нас општеприхваћеног Заједничког европског референтног оквира за живе језике (енгл. *Common European Framework of Reference for Languages*). Наравно, будући да је сам насловни термин још увек релативно нов појам у савременој настави страних језика, па чак и у Заједничком оквиру те да се по први пут детаљније разрађује тек у његовом издању из 2018. године, ваљало би прво њега дефинисати, али и приближити читаоцима.

1.1 У специфичне предметне компетенције које је неопходно развијати у настави страних језика током основног школовања у Општим стандардима постигнућа поред четири, назовимо их тако, традиционалне компетенције (разумевања говора, разумевања писаног текста, компетенције писаног и усменог изражавања), издвојена је и компетенција медијације. У завршним разредима основне школе медијација се издваја као посебна активност у настави страних језика и као таква је и актуализована у образовним стандардима (Дурбаба и др. 2017). Међутим, узимајући у обзир чињеницу да је учење страног језика процес који захтева перманентно савладавање и усавршавање различитих циљева учења, као и стицање различитих комуникативних компетенција, а не заборављајући при томе да је у образовним стандардима компетенција медијације актуализована тек у вишим разредима — сматрамо да је веома корисно раније почети с развијањем ове компетенције, заправо од самог почетка учења страног језика, како би се обезбедила адекватна припрема за развој ове, за комуникацију веома важне, вештине. У Општим стандардима постигнућа за крај основног образовања дато је и јасно објашњење појма медијације: „Под медијацијом се подразумева сваки вид преношења садржаја с једног језика на други (један од њених видова јесте и поступак превођења, приликом којег се преноси сама порука, али и њена спољна форма; [...] компетенција медијације је дефинисана као врста језичког посредовања између особа које не говоре исти језик, а у циљу преношења (суштине) поруке, што укључује и одређено преобликовање текста (усменог, писаног или комбинованог)” (Дурбаба и др. 2017: 17). У *Новом*

речнику методичких термина и појмова налазимо слично објашњење датог појма: то је процес комуникације међу људима који из овог или оног разлога не могу директно да комуницирају. Овакво се схватање односи на усмени или писани превод, уопштавање информација те записивање информација у циљу њиховог преношења другом лицу. Медијација се огледа и у преради већ написаног текста (Азимов, Шукин 2009: 133). Ланкина (2018: 175–183) пак под појмом медијације подразумева језичку делатност у усменом или писаном облику која се остварује помоћу једног или више језика с циљем посредовања и обезбеђивања приступа знању. Медијација стога обухвата језичке радње продуктивног и интерактивног карактера. Дефиниције медијације које смо навели и које су, рекли бисмо, комплементарне, ипак се разликују, и то у једном, за нас и наше истраживање, веома важном елементу: у Општим стандардима постигнућа (Дурбаба и др. 2017) и *Новом речнику методичких термина* (Азимов, Шукин 2009) медијација подразумева преношење поруке из једног у други језик, док Ланкина (2018), те, као што ћемо нешто ниже видети, Колесников и Денисов (2012) сматрају да медијација може бити и једнојезична. Приликом ексцерпирања грађе из уџбеника руководили смо се дефиницијом која подразумева искључиво преношење информација из једног језика у други и под вежбама медијације подразумевали смо само оне вежбе које преносе садржај поруке или информације са српског на руски или с руског на српски језик.

2. Корпус

Корпус за истраживање обухватио је три актуелна уџбеничка комплекта (уџбенике с радним свескама) за основну школу који се користе у школама Републике Србије за пети и шести разред, односно прву и другу годину учења руског језика као другог страног језика. Уџбенички комплекти – које ћемо хронолошким редом објављивања навести, али и, потом, анализирати – објављени су у Србији у претходној и овој деценији, између 2015. и 2024. године: 1) уџбенички комплет *Конечно! 1* и *Конечно! 2* (Амштајн Баман и др. 2015) издавачке куће Klett, прво издање из 2015. године; 2) уџбенички комплет *Наш класс 1* (Меденица и др. 2018) и *Наш класс 2* (Меденица и др. 2018–2024) издавачке куће Завод за уџбенике, прво издање из 2018, односно 2019. године; 3) уџбенички комплет *Давай! 1* и *Давай! 2* (Мангус 2024) издавачке куће АрхиКњига, прво издање из исте, 2024. године. Уџбенички комплекти *Конечно!* и *Давай!* су адаптирани, док је уџбенички комплет *Наш класс* – ауторски.

3. Методолошки оквир истраживања

3.1. Циљ овог рада јесте да утврди у којој мери и на који начин су вежбе медијације заступљене у актуелним уџбеницима руског језика за основ-

ну школу (ниво А1, пети и шести разред, прва и друга година учења руског језика као другог страног језика), да оцени уџбенике у вези с количином и квалитетом вежби медијације појединачно, да изврши њихову упоредну анализу, као и да утврди у којој мери уџбеници руског језика одговарају захтевима савремене наставе страних језика, те да, уколико буде потребно, укаже на могућа побољшања. Задаци које је ауторски тим поставио пред себе следећи су: утврдити у ком проценту су заступљене вежбе медијације у односу на укупан број вежби у уџбеничким комплетима за руски језик за почетно учење (ниво А1); утврдити који су типови вежби медијације заступљени; утврдити смерове медијације у вежбама (руско-српски или српско-руски); утврдити облике медијације у вежбама (писана или усмена); оценити разноврсност и квалитет заступљених вежби медијације.¹

3. 2. Као основ за ексцерпирање вежби медијације из уџбеника послужио нам је рад А. А. Колесникова и М. К. Денисова (2012), посвећен формирању медијативне компетенције у настави страног језика. Аутори у том чланку разликују три типа медијације у раду у школи: медијацију без интеракције, медијацију у оквиру интеракције и медијацију мешовитог типа. У медијацију без интеракције А. А. Колесников и М. К. Денисов убрајају вежбе медијације као што су, на пример, превод, реферат, анотација, преглед и препричавање. У задатке који се односе на други тип – медијацију у оквиру интеракције – сврстали су консекутивни превод, вежбе текстуализације интенција и посредништво у преговорима или дебатама.

Коначно, медијација мешовитог типа, према основној класификацији, подразумева посредништво с елементима интеракције између медијатора и једног од комуниканата. Она се разликује од медијације у оквиру интеракције, при којој се остварује узајамност у комуникацији између комуниканата, док медијатор игра улогу посредника, при чему он трпи двоструко функционално оптерећење, јер се истовремено налази у улози и посредника и активног комуниканта. У вежбања медијације мешовитог типа убрајају се презентације и пројекти (Колесников, Денисов 2012: 24–32).

Колесников и Денисов медијацију, дакле, посматрају не нужно као преношење информација с матерњег језика на страни и са страног на матерњи језик већ то може бити и једнојезична медијација – она која се одвија на страном језику. У вежбе медијације они убрајају свако преобликовање и преношење информације, што експлицирају на примеру реферата као веж-

1 Ауторски тим намерава да ово истраживање настави и обухвати и уџбеничке комплете за седми и осми разред основне школе (трећа и четврта година учења), који су еквивалентни нивоу А2 према *Заједничком европском референтном оквиру за живе језике*, чиме би се стекла потпуна слика развијања медијативне компетенције у уџбеницима руског језика као другог страног у основним школама Републике Србије.

бе медијације: „[...] реферисање може да буде једнојезично (са страног на страни језик, [...] или двојезично (са страног на матерњи [...])”² (Колесников, Денисов 2012: 25). Реферисање с матерњег на страни језик аутори такође помињу у вези с вишим нивоима знања језика, најмање Б2 или Б2+ (Колесников, Денисов 2012: 25), али и посредовањем у преговорима и дебатама приликом којих се медијација одвија искључиво на страном језику – ученик/комуникант је посредник у једнојезичној дебати или преговорима на конкретну тему (Колесников, Денисов 2012: 30–31). Слично је и с препричавањем: за ауторе препричавање припада вежбама медијације чак и онда када је једнојезично, будући да се ради о преобликовању информације. Вежба посредовања у преговорима и дебатама из овог разлога није уврштена у дефинитивну класификацију која је послужила као основ за ексцерпираније вежби медијације, док је препричавање уврштано, али само уколико подразумева преношење садржаја са српског на руски или с руског на српски језик – дакле, ако је двојезично.

Осврнули бисмо се и на вежбе консекутивног превођења, вежбе медијације у оквиру интеракције. Сложили бисмо се с чињеницом коју А. А. Колесников и М. К. Денисов наводе: консекутивним преводом тешко је овладати чак и у условима лингвистичких факултета, вежбе консекутивног превођења везане су, најчешће, за више нивое учења језика (Колесников, Денисов 2012: 28). Међутим, већ на почетном нивоу учења овакве вежбе ипак су заступљене у анализираним уџбеницима (уџбенички комплети *Конечно* и *Наш класс*). Улога консекутивног преводиоца ученику је додељена већ у уџбеницима за прву годину учења уџбеничких комплета *Конечно! 1* и *Наш класс 1* у поједностављеном виду, у ситуацијама у којима разговарају странци који не разумеју један другог, један са српским, други с руским као матерњим језиком, на језичком материјалу који је примерен нивоу знања.

3.3. Треба истаћи да се током ексцерпције грађе наметнула потреба да класификација коју су предложили Колесников и Денисов, а која нам је послужила као основа за валоризацију вежби медијације – претрпи извесне модификације, тј. да се допуни. Прва модификација која је учињена јесте допуна медијације без интеракције и медијације мешовитог типа – вежбом превода с трансформацијом. Трансформација се, најчешће, одвија преобликовањем исказа из једног комуникативног значења у друго (из обавештајног у упитно, на пример). Превод с трансформацијом у оквиру интеракције додали смо у мешовиту интеракцију, тј. ону у којој нема три члана која учествују у интеракцији.³ Уколико интеракције није било, али јесте преводне

2 С руског превели аутори.

3 Ради се, на пример, о вежбама превода које се изводе у пару, где ученик А преводи прву реплику дијалога, а ученик Б другу, уз трансформацију исказа неуправног у управни

трансформације, вежбом превода с трансформацијом допунили смо и медијацију без интеракције. Друга се допуна тиче вежби текстуализације интенције, које су код Колесникова и Денисова дате само унутар вежби медијације у оквиру интеракције, а које су, како аутори наводе, честе у уџбеницима где је ученик/комуникант посредник између текста вежбе (инструкцијом у задатку се задаје интенција коју ученик треба да испуни). Испуњавајући текстуалну интенцију, ученик посредује у преношењу информације на страном језику – другом ученику/комуниканту (Колесников, Денисов 2012: 30). Међутим, вежбе текстуализације интенције, односно остваривања комуникативне намере задате на матерњем језику без другог комуниканта, а самим тим и без интеракције – такође су заступљене у уџбеницима које смо анализирали, тако да се вежбе текстуализације интенције могу сврстати и у текстуализацију интенције без интеракције. Ове вежбе веома су блиске вежбама превода с трансформацијом. Први тип медијације допуњен је још двама подтиповима вежбања: описивањем, у ком се од ученика/комуниканта очекује да опише нешто свом другу из клупе, а за ослонац при томе има илустрацију или само инструкцију дату на матерњем језику, односно исказивањем сопственог става/мишљења/преференције, где ученици комуницирају с уџбеником, али и међусобно, тако што одговарају на постављена питања исказујући при томе свој став/мишљење/преференцију о датој теми. Други тип медијације – медијација у оквиру интеракције – допуњен је подтипом вођене интеракције, који се читује, на пример, у састављању аналогног дијалога и његовог заједничког презентовања с другим учеником. Трећи тип издвојен у класификацији, медијација мешовитог типа, такође је допуњен двама подтиповима: игром и вођеном условном интеракцијом. Назвали смо је условном, будући да праве интеракције ту и нема, пошто ученик комуницира само с уџбеником.

3.4. Коначно, модификована класификација на основу које смо ексерпирани вежбе медијације из уџбеника за прве две године учења актуелних уџбеничких комплекта у Србији, обухвата такође три типа медијације, али с проширеним списком подтипова у оквиру њих. Наиме, у медијацији без интеракције разликујемо следеће подтипове: превод, препричавање, превод с трансформацијом, текстуализацију интенције, описивање и исказивање сопственог става/мишљења/преференције. У типу медијација у оквиру интеракције издвајамо три подтипа: консекутивно превођење, текстуализацију интенције, али овог пута у оквиру интеракције, те вођену интеракцију. У оквиру медијације мешовитог типа пак разликујемо подтипове као што су превод с трансформацијом, презентација, пројекат, игра и вођена условна интерак-

говор; ове реплике се смисаоно надовезују једна на другу и формирају један смислен дијалог на конкретну тему.

ција. Овде ваља напоменути да смо анализирајући уџбеничке комплете *Конечно!* и *Наш класс* наилазили понекад на граничне случајеве, где нека вежба има елементе двају типова медијације те смо такве вежбе убрајале у онај тип који је доминантније изражен у конкретној вежби. Уџбенички комплет *Давай!* у погледу вежби медијације знатно је једноставнији, јер су у њему заступљене само вежбе превода у смеру с руског на српски језик.

4. Резултати истраживања и анализа

4.1 Уџбенички комплет *Конечно!*

4.1.1. Квантитативна анализа вежби комплекта *Конечно! 1*

4.1.1.1. У уџбеничком комплекту *Конечно! 1*, међу присутних 518 вежби идентификовали смо 109 вежби медијације, што чини 21% вежби посвећених преношењу информације с руског на српски и са српског на руски језик. Од укупног броја потврђених вежби медијације – 72 су у уџбенику, док их је 37 у радној свесци. Наредна табела илуструје дистрибуцију типова вежби медијације у уџбенику и радној свесци:

тип вежбе	МЕДИЈАЦИЈА БЕЗ ИНТЕРАКЦИЈЕ					МЕДИЈАЦИЈА У ОКВИРУ ИНТЕРАКЦИЈЕ			МЕШОВИТА МЕДИЈАЦИЈА					
	Превод	препричавање	превод с трансформацијом	текстуализација интенције	описивање	текстуализација интенције	консекутивни превод	вођена интеракција	превод с трансформацијом	вођена условна интеракција	презентација	пројекат	ослопац на слику	игра
бр. (у+рс)	5+0	3+0	1+0	0	0	4+1	1+0	24+3	4+6	24+27	1+0	2+0	1+0	2+0

Табела 1. Дистрибуција типова вежби медијације у уџбенику и радној свесци *Конечно! 1*

4.1.1.2. Од 109 забележених вежби, 38 је предвиђено за писану израду, за усмену 68, док се три вежбе раде и писмено и усмено. Када је реч о смеру медијације, из смера с руског на српски свега је 31 вежба, док је оних из супротног смера знатно више – 75. У три вежбе пак постоје оба смера медијације.

4.1.1.3. Заступљеност вежби медијације у уџбеничком комплекту *Конечно! 1* у потпуности је задовољавајућа, а вежбе су, као што из табеле ви-

димо, разноврсне и избалансиране. Будући да је већина вежби усмена, као и да је доминантан смер медијације са српског на руски језик, можемо закључити да су у уџбеничком комплету *Конечно! 1* вежбе медијације у функцији, пре свега, усмене продуктивне компетенције – говора. Наравно, нису запостављене ни писане продуктивне, нити писане рецептивне компетенције. Велики број вежби вођене медијације у оквиру интеракције, као и условне вођене медијације, сведочи о томе да се у инструкцијама матерњи, тј. српски језик широко користи.

4.1.2. Уџбенички комплет *Конечно! 2*

4.1.2.1. У уџбеничком комплету *Конечно! 2* идентификовали смо укупно 123 вежбе медијације од укупног броја од 522 вежбе, што чини 23,5% вежби у којима је заступљена двојезична медијација. Већина идентификованих вежби заступљена је у уџбенику, укупно 86 вежби, док је у радној свесци идентификовано 37 оваквих вежби. Наредна табела илуструје дистрибуцију типова вежби медијације у уџбенику и радној свесци:

ТИП вежбе	МЕДИЈАЦИЈА БЕЗ ИНТЕРАКЦИЈЕ					МЕДИЈАЦИЈА У ОКВИРУ ИНТЕРАКЦИЈЕ			МЕШОВИТА МЕДИЈАЦИЈА					
	превод	препричавање	превод с трансформацијом	текстуализација интенције	описивање	текстуализација интенције	консекутивни превод	вођена интеракција	превод с трансформацијом	вођена условна интеракција	презентација	пројекат	ослонак на слику	игра
бр. (у+рс)	9+5	0	0	0+1	0	3+3	1+0	27+9	5+4	39+15	0	2+0	0	0

Табела 2. Дистрибуција типова вежби медијације у уџбенику и радној свесци *Конечно! 2*

4.1.2.2. Од укупног броја од 123 вежбе, писмених вежби је 39, усмених 82, док се две вежбе раде и писмено и усмено. Када је реч о смеру медијације, из смера с руског на српски је 14 вежби, док је из смера са српског на руски вежби знатно више – 107. У једној вежби постоје оба смера медијације, док је једна вежба вишејезична (укључује и енглески језик).

4.1.2.3. Квантитет вежби медијације у уџбеничком комплету *Конечно! 2* надмашује истоимени уџбенички комплет за шести разред. Остаје доминантан смер са српског на руски, као и усмени тип вежби, што сведочи

о чињеници да су вежбе медијације и у овом уџбеничком комплету у функцији развоја говора.

4.1.3. Квалитативни опис вежби медијације у уџбеничком комплету *Конечно!*

Вежбе медијације у уџбеничком комплету *Конечно!* за прву и другу годину учења занимљиве су, креативне и поседују велики мотивациони потенцијал. Оне ученика посматрају као актера различитих ситуација у којима би се могао наћи у оквиру коришћења руског језика ван учионице, траже од њега да буде активни учесник од ког се – иако је већина вежби преткомуникативног типа, а језички материјал који се користи као ослонац у великој мери задат – захтева да учини низ когнитивних операција како би налоге извршио.

4.1.3.1. У оквиру вежби медијације без интеракције најбројније су вежбе превода. Оне су у уџбеничком комплету *Конечно!* разноврсне, некада у функцији увежбавања граматике, али чешће у функцији наслућивања значења. Занимљива је вишејезична вежба превода интернационализма: „По вежи српске речи страног порекла с одговарајућим значењем и упиши у табелу ове речи на енглеском и руском језику” (*Конечно!* 2, радна свеска, стр. 32, вежба 10а). У првој колони табеле дато је пет интернационализма на српском (*жири, спонзор, детектив, пројекат, оригинал*) које треба повезати с тачним значењем на српском језику у другој колони, док се у трећу колону уписује реч на енглеском, а у четврту – реч на руском. После превода текстова с руског на српски у оквиру стратегије откривање значења речи) у оквиру групног рада ученици увежбавају и стратегију наслућивања: из текста у табелу уносе непознате речи, затим пишу њихов превод у наредну колону; у последњу колону уносе начин на који су открили значење речи (преко енглеског, српског, познате речи...) (*Конечно!* 1, уџбеник, стр. 83, вежба а). Уколико не могу да наслуте значење речи, упућују се на речник. Коначно, пореде своје резултате с осталим групама. Вежби двојезичног препричавања је мало, те можемо констатовати да би уџбеници у овом сегменту могли да буду побољшани. Садржај текста за читање или слушање ученици треба да препричају на српском језику, уз могућу трансформацију (у овој вежби конкретно из дијалога у монолог), као у вежби Разговор по телефону (*Конечно!* 1, уџбеник, стр. 38, вежба а). Вежбе препричавања у супротном смеру (са српског на руски) потпуно изостају.

4.1.3.2. Када је реч о медијацији у оквиру интеракције – ученик је посредник између два комуниканта у вежбама консекутивног превода, или је посредник између задате инструкције у којој се садржи комуникативна намера коју упућује (замишљеном) трећем лицу. Вежби консекутивног прево-

да веома је мало: свега две у оба уџбеничка комплета. Пример једне овакве вежбе јесте када је ученик посредник у разговору између Вука и Љубе, који се упознају. Ученик је консекутивни преводилац у оба смера, преводи Љуби Вукове реплике на руски, а Вуку – Љубине реплике на српски (*Конечно! 1*, уџбеник, стр. 87, вежба 9). Задатака текстуализације интенција је нешто више, комуникативна намера остварује се с ослоном на тезе или објашњења на српском језику, те се њихов садржај преноси на руски у склопу конкретне намере. Једна од таквих вежби јесте она у којој ученици прво пишу позивнице за различите прославе. После извлачења позивнице, инструкција их упућује да честитају писмено празник, али и да обавесте позиваоце да не могу да дођу (*Конечно! 1*, уџбеник, стр. 87, вежба б) у оквиру стратегије Так говора и пишу – Поздравление и приглашение). Најбројније пак вежбе медијације у оквиру интеракције јесу вежбе тзв. вођене интеракције. Инструкција из уџбеника или радне свеске, која је на српском језику, захтева од ученика да успостави дијалог с учеником или ученицима из одељења, наравно, на руском језику. Прва оваква вежба на коју наилазимо у уџбенику *Конечно! 1* (стр. 10) већ у оквиру првог часа учења руског језика јесте вежба под називом *Цепочка*: у оквиру групне активности, један ученик изговара своје име и поставља питање следећем ученику. Наредни ученик одговара на питање и поставља питање следећем ученику у низу, чиме се твори својеврсни ланац. Интеракција је вођена двојезична: описном инструкцијом на српском језику ученик се упућује у усмену комуникативну активност на руском језику.

4.1.3.3. Најбројнији задаци у оквиру задатака медијације мешовитог типа јесу задаци вођене условне интеракције, у којима су у интеракцији уџбеник, у ком је задата инструкција, и ученик, који инструкцију извршава. Пример оваквог задатка јесте вежба на стр. 14 уџбеника *Конечно! 1*, вежба 15. Низом питања на српском језику ученик се усмерава на продуковање садржаја на руском језику (који израз се користи када хоћеш да кажеш своје име, како питаш некога како се зове, како представљаш некога). Наредне по бројности у медијацији мешовитог типа јесу вежбе превода с трансформацијом. Овакви преводи се или одвијају у дијалогу, уз обавезну трансформацију исказа – из неуправног у управни говор, из упитног у обавештајно комуникативно значење или обрнуто. Преводи с трансформацијом у оквиру интерактивних ситуација симулирају говорне ситуације, развијају мотивацију и одлична су припрема за говор. Пример за овакву вежбу је разговор у ком учествује неколико актера, у ком постоји трансформација из описа радње која се трансформише у управни говор: „Како би разговор могао да гласи на руском? Поделите улоге [...] и одглумите. Ира се поздравља с Максом. Макс се поздравља с Иром и представља Лену. Ира се представља. [...] (*Конечно! 1*, уџбеник, стр. 26, вежба 11). Такође, вежбе „Тандем”, којих је иденти-

фиковано по неколико у свакој од радних свезака, одличан су пример вежби превода с трансформацијом. Превод је увек у смеру са српског на руски. „Вежбајте у паровима. Договорите се ко ће да преузме улогу А, а ко улогу Б. Преведите на руски језик реченице у жутиим пољима. Упоредите свој превод са реченицама на руском у заградама. Замените улоге. Пресавијте ову страну по средини табеле. Ученик А почиње први” (*Конечно!* 2, радна свеска, стр. 15, вежба Каникулы). Преводећи реченице у жутиим пољима наизменично, ученици реализују дијалог од 16 реплика у оквиру сваке од оваквих вежби. Реченице се трансформишу из неуправног у управни говор, често и из обавештајног у упитно значење („Питај саговорника где се одмарао овог лета”). Саговорник Б на својој половини табеле има преведену сваку реплику саговорника А и обрнуто, што представља веома занимљиву преводну симулацију говорне ситуације, с низом трансформација. Вежбе презентације и пројеката нису тако честе у уџбеничком комплету *Конечно!* за пети и шести разред, али их ипак има. Као илустрацију за прву навешћемо ону где се на српском и руском језику израђује презентација о тенисерки Марији Шараповој (*Конечно!* 1, уџбеник, стр. 53). Пример пројекта јесте израда летка о школи у коју ученици иду на руском језику и представљање партнерској школи на руском, или представљање екскурзија у Санкт Петербургу, осмишљавање назива за екскурзије и њихово представљање на руском. Идентификована је и вежба ослонца на слике, уз помоћ којих ученици реализују дијалог: ученик пита друга/другарицу како да дође до одређеног места; други ученик одговара (*Конечно!* 1, уџбеник, стр. 77, вежба 7). У уџбеницима су идентификоване и две игре у којима је заступљена медијација мешовитог типа у уџбенику *Конечно!* 1. У првој игри превод се, у оквиру игре, поздрав и отпоздрави (*Конечно!* 1, уџбеник, стр. 20), док се у другој игри с коцкицом и фигурама преводи низ инструкција, уписаних у поља игре: „питај друга/другарицу у колико сати устаје” и слично (*Конечно!* 1, уџбеник. стр. 54–55).

4.2 Уџбенички комплет *Наш класс 1*

4.2.1. Квантитативна анализа вежби комплекта *Наш класс 1*

4.2.1.1. У уџбеничком комплету *Наш класс 1* идентификовано је укупно 38 вежби медијације, док укупан број вежби износи 254. Другим речима, у датом уџбеничком комплету 15% вежби усмерено је на преношење информације с руског на српски и српског на руски језик. Већина идентификованих вежби – укупно 28 – заступљена је у уџбенику, који је обимом и већи, док је у радној свесци место нашло 10 вежби медијације. Наредна табела илуструје дистрибуцију типова вежби медијације у уџбенику и радној свесци:

	МЕДИЈАЦИЈА БЕЗ ИНТЕРАКЦИЈЕ					МЕДИЈАЦИЈА У ОКВИРУ ИНТЕРАКЦИЈЕ			МЕШОВИТА МЕДИЈАЦИЈА					
тип вежбе	превод	приричавање	превод с трансформацијом	текстуализација интенције	описивање	текстуализација интенције	консекутивни превод	вођена интеракција	превод с трансформацијом	вођена условна интеракција	презентација	пројекат	ослонак на слику	игра
бр. (у+рс)	2+3	1+0	0	0	3+0	2+1	4+4	0	0	5+1	2+0	6+1	0	2+1

Табела 3. Дистрибуција типова вежби медијације у уџбенику и радној свесци *Наш класс 1*

4.2.1.2. Од укупног броја, који износи 38 вежби, у овом уџбеничком комплекту оних које су предвиђене за усмену израду је 26, док је писмених вежби 12. Ваља напоменути и то да у уџбенику преовлађују усмене вежбе (25 усмених и само три писмене), док је у радној свесци ситуација обрнута (девет писмених и једна усмена). Када је реч о смеру медијације, примећујемо да с 24 примера преовладава смер са српског на руски, док је смер с руског на српски заступљен у знатно мањој мери – са шест примера. Треба истаћи и то да су у овом уџбеничком комплекту са осам потврда заступљене вежбе консекутивног превода, те да се у осам примера медијација одвија паралелно у оба смера.

4.2.1.3. Узевши у обзир све горе наведено, можемо закључити да су вежбе медијације у уџбеничком комплекту *Наш класс 1* у довољној мери заступљене, да се истичу разноврсношћу, те да је њихова избалансираност веома добра. С обзиром на то да је далеко већи број вежби усмерен на усмену израду, а имајући у виду и доминацију смера медијације са српског на руски у односу на смер са руског на српски, намеће се закључак да су аутори имали у виду потребу да се од самог почетка унапређује усмена продуктивна компетенција, не занемарујући при томе ни писану, али ни, такође важне, рецептивне компетенције, како писане тако и усмене, као што је то случај и у уџбенику *Конечно! 1*. Када комплет *Наш класс 1* упоредимо с комплектом *Конечно! 1*, видимо да су они према уделу медијације веома блиски (21,5% у комплекту *Конечно! 1* наспрам 15% у комплекту *Наш класс 1*). Већи квантитет вежби медијације у уџбеничком комплекту *Конечно! 1* отпада на огроман број вежби вођене интеракције и вођене условне интеракције. Уколико бисмо из коначног обрачуна изоставили ове вежбе, уџбенички комплет *Наш класс*

И далеко би надмашио квантитет вежби медијације. Зашто уопште помињемо могућност изостављања датих вежби? Одговор није тежак: да нема инструкције на матерњем језику, дате вежбе се не би ни перципирале као вежбе медијације ни у једном ни у другом комплету и однос квантитета вежби медијације прешао би у корист комплета *Наш класс 1*. Уколико бисмо изузели вежбе вођене интеракције и условне вођене интеракције, комплет *Конечно! 1* имао би 5,4% вежби медијације, наспрам 12,6% вежби медијације у комплету *Наш класс 1*.

4.2.2. Квантитативна анализа вежби комплета *Наш класс 2*

4.2.2.1. Уџбенички комплет за другу годину учења *Наш класс 2* у односу на претходни одликује већи број вежби – укупно 348, од који је чак 40 вежби медијације, што чини 11% од укупног броја. И у овом случају је, наравно, највећи део вежби потврђен у џбенику – 27, док је у радној свесци број вежби медијације 13. Као илустрацију дистрибуције типова вежби медијације у џбенику и радној свесци џбеничког комплета *Наш класс 2* прилажемо табелу испод:

ТИП ВЕЖБЕ	МЕДИЈАЦИЈА БЕЗ ИНТЕРАКЦИЈЕ					МЕДИЈАЦИЈА У ОКВИРУ ИНТЕРАКЦИЈЕ			МЕШОВИТА МЕДИЈАЦИЈА					
	превод	препричавање	превод с трансформацијом	текстуализација интенције	описивање	текстуализација интенције	консеквативни превод	вођена интеракција	превод с трансформацијом	вођена условна интеракција	презентација	пројекат	ослопац на слику	игра
бр. (y+pc)	1+2	2+2	0	0	0+1	2+0	9+4	3+2	0	0	2+0	6+4	0	0

Табела 4. Дистрибуција типова вежби медијације у џбенику и радној свесци *Наш класс 2*

4.2.2.2. И у датом џбеничком комплету преовлађују вежбе медијације усмерене на усмену израду – чак 31 од укупних 40, док су вежбе медијације које су предвиђене за писану израду заступљене у девет примера. Као и у претходном случају, и у овом џбеничком комплету иста је дистрибуција вежби медијације према начину израде: у џбенику су доминантне оне за усмену израду – 25 усмених и две писане. У радној свесци, међутим, ситуација је другачија: у њој налазимо скоро једнак број писаних и усмених вежби (седам наспрам шест). И у другој години учења смер медијације је до-

минантно са српског на руски, с 22 примера, док је онај с руског на српски заступљен са свега четири примера. Вежбе консекутивног превода које укључују оба смера у датом уџбеничком комплету имају потврду у 13 примера.

4.2.2.3. С обзиром на све што смо горе навели, намеће се потпуно исти закључак као и код уџбеничког комплета *Наши класс 1* за прву годину учења. И овај комплет се, наиме, одликује веома добром избалансираношћу вежби медијације, њиховом добром заступљеношћу и разноврсношћу. Усмереност великог броја вежби на усмену продукцију представља добру основу за развој говорне компетенције, при чему ни писана компетенција, као ни она продуктивна, нити рецептивна, није запостављена. Такође, уколико бисмо и овај комплет упоредили с комплетом *Конечно! 2* уз изостављене вежбе вођене интеракције и вођене условне интеракције из оба уџбеника, квантитет вежби медијације био би у корист комплета *Наши класс 2* – 10% наспрам комплета *Конечно! 2* – 6,3%.

4.2.3. Квалитативни опис вежби медијације у уџбеничком комплету *Наши класс*

4.2.3.1. Кад је реч о примерима вежби медијације у уџбеничким комплетима *Наши класс 1* и *2*, анализа је показала да су вежбе медијације без интеракције заступљене у подтиповима превод, препричавање и описивање. Као илустрацију за вежбе превода навешћемо вежбу у којој је потребно превести рођенданску песмицу са српског на руски језик (*Наши класс 1*, радна свеска, стр. 32, вежба 5), а као илустрацију за вежбу превода у другом смеру, с руског на српски, навешћемо задатак у ком је потребно превести две загонетке (*Наши класс 2*, уџбеник, стр. 91, вежба 3). Вежбе препричавања такође ћемо илустровати двама примерима. Први пример подразумева смер с руског на српски и захтева да се садржина дијалога који је одслушан на руском језику преприча на српском (*Наши класс 1*, уџбеник, стр. 84, вежба 6), док је у другом репрезентативном примеру потребно да садржај бајке коју су прочитали на српском језику укратко препричају на руском и одложе у портфолио (*Наши класс 2*, уџбеник, стр. 43, задатак за портфолио). Подтип описивање илустроваћемо вежбом у којој је потребно да ученици прате временску прогнозу за један град у Србији и два града у Русији, а затим опишу резултате и одложе их у портфолио (*Наши класс 2*, радна свеска задатак за портфолио). Као што горње табеле показују, преостала два подтипа овог типа медијације, текстуализацију интенције без интеракције и превод с трансформацијом, у датим уџбеничким комплетима нисмо идентификовали.

4.2.3.2. Вежбе медијације у оквиру интеракције у уџбеничким комплетима *Наши класс 1* и *Наши класс 2* заступљене су у сва три подтипа. Текстуализацију интенције веома добро репрезентује вежба у којој је потребно

да ученик позове друга/другарицу у биоскоп, при чему су дати параметри и два дијалога као образац (*Наши класс 2*, уџбеник, стр. 45, вежба 10). О вежбама консекутивног превођења већ је било речи, а на овом месту ћемо их илустровати једним примером у ком је потребно помоћи двама јунацима уџбеника, Милице и Марку, да разговарају с новим другарима из Русије (*Наши класс 2*, уџбеник, стр. 19, вежба 4). Вежбе које смо сврстали у подтип вођена интеракција могле би се илустровати вежбом у којој је потребно да ученици прво одслушају два дијалога – разговор између раднице на благајни позоришта и једног од јунака уџбеника, односно разговор који воде јунаци који чекају да се купе карте за представу – а потом да их паралелно одиграју тако што ће разговоре водити истовремено (*Наши класс 2*, радна свеска, вежба слушања).

4.2.3.3. Вежбе које смо уврстили у трећи тип медијације, тј. медијацију мешовитог типа у уџбеничким комплетима *Наши класс 1* и *Наши класс 2*, заступљене су у четири подтипа: вођеној условној интеракцији, презентацији, пројекту и игри. Први од њих могао би се представити вежбом у којој је потребно да ученик одговори на питања с ослонцем на илустрацију и кратак текст на српском језику у вези с обичајем испијања чаја у Русији (*Наши класс 1*, уџбеник, стр. 47, вежба 1). Вежбом у којој се од ученика тражи да сазна за који се празник у Русији обавезно једу палачинке, али и да истражи и на часу исприча шта је сазнао о том празнику, а затим рад одложи у портфолио – илустроваћемо вежбе презентације (*Наши класс 1*, уџбеник, стр. 4, задатак за портфолио). Подтип пројекат илустроваћемо вежбом у којој је потребно да се ученици поделе у тимове чији је задатак да сазнају што више о Пушкину. Теме при томе могу бити разноврсне – породица, хоби, књижевна дела, школа, итд. Затим сваки тим представља резултате истраживања те заједнички бира најзанимљивије чињенице које ће се наћи на пану или плакату (*Наши класс 1*, радна свеска, стр. 47). Последњи подтип, игра, могао би се илустровати вежбом у којој од задатих речи ученици треба да саставе реченице на папирићима, затим да се поделе у две групе и наизменично извлаче папириће с реченицама које је потребно довршити. За сваку успешно завршену реченицу екипа осваја по један бод, а ако једна група не зна одговор, друга група добија право да одговара и освоји нове бодове.

Квалитет вежби медијације у уџбеничким комплетима *Конечно* и *Наши класс* за прву и другу годину учења (као, уосталом, и њихов квантитет) можемо оценити као веома висок. Већ смо напоменули да се вежбе медијације у њима одликују, између осталог, разноврсношћу, јер имају репрезенте у сва три типа медијације.

4.3. Уџбенички комплет *Давай!*

Трећа серија уџбеника за прву и другу годину учења које смо у овом раду анализирали јесу уџбенички комплети *Давай! 1* и *Давай! 2*. Мада се они већ на први поглед обимом битно разликују од претходно описаних уџбеника, дубља анализа је показала да се разлике ту не завршавају, већ су присутне и у погледу дистрибуције вежби, али и њихове разноврсности. Током анализа вежби медијације у уџбеничким комплетима претходне две серије уџбеника, а с обзиром на њихову разноврсност, видели смо, наметнула се потреба да ради боље прегледности њихову дистрибуцију прикажемо у табелама. Међутим, кад су у питању уџбеници и радне свеске уџбеничких комплета *Давай 1* и *Давай 2*, та потреба изостаје, јер је медијација заступљена само у једном типу, и то медијација без интеракције са само једним њеним подтипом – преводом.

4.3.1. Квантитативна анализа вежби комплета *Давай! 1*

4.3.1.1. У уџбеничком комплету *Давай! 1* заступљене су, као што смо навели, искључиво вежбе медијације без интеракције, и то само у смеру с руског на српски језик – дакле, рецептивном. Уџбеник и радна свеска датог уџбеничког комплета садрже укупно 876 вежби (580 уџбеник и 296 радна свеска), од којих 55 укључује медијацију (35 у уџбенику, 20 у радној свесци), што чини 6,3%. Када је у питању начин израде вежби медијације, показало се да се све вежбе у уџбенику раде усмено, док се у радној свесци све вежбе раде писмено. Смер медијације је једнообразан: искључиво с руског на српски.

4.3.2. Квантитативна анализа вежби комплета *Давай! 2*

4.3.2.1. У уџбеничком комплету *Давай! 2* вежбе превода без интеракције идентификовали смо само у уџбенику, док у радној свесци није пронађена ниједна вежба овог типа. Ипак, укупан број вежби из радне свеске прикључили смо укупном броју вежби у уџбенику, како бисмо остали доследни претходном начину бројања и извођења коначног процента вежби медијације. Уџбеник датог комплета садржи 658 вежби, а радна свеска 183, што у збиру даје 841 вежбу. Вежби које укључују медијацију, а које смо, као што смо горе напоменули, идентификовали само у уџбенику, јесте 50, што представља 6%. Када је у питању начин израде вежби медијације, показује се да у уџбенику изразито доминирају оне за усмену израду (44 примера), док је оних за писану израду тек шест. Смер медијације, за разлику од раније представљене две серије уџбеничких комплета *Конечно!* и *Наш класс*, у овом уџбенику је искључиво с руског на српски, а како су, као што смо већ истакли,

у њему идентификоване само вежбе медијације без интеракције и то само у подтипу превод, медијације у њеном продуктивном типу заправо и нема.

4.3.3. Квалитативни опис вежби медијације у уџбеничком комплекту *Давай!*

Квалитет вежби медијације у уџбеничком комплекту *Давай 2* можемо описати у неколико кратких реченица, с обзиром на то да смо у њему, како смо видели, идентификовали само вежбе које се односе на тип медијација без интеракције, а које су репрезентоване свега једним његовим подтипом – преводом. Међутим, треба истаћи да смо у овом уџбенику ипак идентификовали и вежбе препричавања с трансформацијом и без ње, али се оне односе на једнојезичну медијацију, која нам током овог истраживања, дакле, није била у фокусу. Вежбе превода у датом уџбеничком комплекту су једнообразне, усудићемо се чак да кажемо и немаштовите и генеричке, јер су махом конципиране тако да се преводи текст који се претходно слуша (*Давай 2*, уџбеник, стр. 13, вежба 9) или чита (*Давай 2*, уџбеник, стр. 95, вежба 16 б). Осим тога, мада има и вежби које укључују превод, у својој основи усмерених на увежбавање граматике, сматрамо да превод у њима није оправдан. Вежба којом бисмо могли илустровати овакве примере јесте она у којој се увежбава конјугација глагола *ждать* тако што је потребно уметнути изостављене личне заменице испред облика глагола, а затим те реченице превести (*Давай 2*, стр. 112, вежба 6). У радној свесци за пети разред идентификована је искључиво преводна ванконтекстна семантизација, која је, наравно, у вези с темом која се обрађује. Све вежбе су писмене, и дате под насловом *Уголос переводчика*. Ученици се упућују да речи у табели напишу писаним словима и преведу на српски језик (*Давай 2*, радна свеска, стр. 7, вежба 5). Узевши у обзир да је једини смер медијације руско–српски, можемо закључити да ове вежбе немају удела у развијању комуникативне компетенције као у претходне две серије уџбеника, будући да вежби медијације у њеном продуктивном типу нема.

5. Закључак

Спроведено истраживање показало је да анализирани уџбеници руског језика као другог страног за прву и другу годину учења у Србији у различитој мери и на различите начине реализују компетенцију медијације, како у квантитативном тако и у квалитативном смислу. У том погледу серије уџбеника *Конечно!* и *Наши класс* у много већој мери подударне су и по квантитету и по квалитету. Анализа је показала да је највећа заступљеност и разноврсност типова и подтипова медијације утврђена у уџбеничким комплетима

Конечно! 1 и *Конечно! 2*, док је нешто скромнија, али методички изнијансирана, утврђена у комплетима *Наш класс 1* и *Наш класс 2*. У комплетима *Давай! 1* и *Давай! 2* пак медијација је заступљена у најмањој мери и то искључиво у облику превода без интеракције, што указује на традиционалнији приступ настави језика и одсуство систематског развијања медијативне компетенције у ширем смислу.

Квантитативни подаци показују да уџбенички комплети *Конечно! 1* и *Конечно! 2* обухватају 21%, односно 23,5% вежби медијације у односу на укупан број вежби. У комплетима *Наш класс 1* и *Наш класс 2* тај проценат износи 15% и 11%. На први поглед, ова разлика иде у прилог серији *Конечно!*. Међутим, када се из укупног броја издвоје вежбе вођене интеракције и вођене условне интеракције,⁴ које се у великој мери заснивају на инструкцијама на матерњем језику и чији је медијативни карактер посредан, однос квантитета се мења. Без ових типова вежби, у комплету *Конечно! 1* преостаје свега 5,4% вежби медијације, док комплет *Наш класс 1* бележи 12,6%, што сведочи о знатно већем уделу аутентичних медијативних задатака. Сличан однос видљив је и у другој години учења: у комплету *Конечно! 2* без вођене и условне интеракције медијација чини око 6,3%, док у комплету *Наш класс 2* она достиже 10% укупног броја вежби. Ови подаци указују на то да је квантитет медијације у комплетима *Наш класс* у суштини већи, упркос мањем укупном броју задатака.

Смер медијације у свим анализираним комплетима показује стабилан образац: у прве две серије (*Конечно!* и *Наш класс*) доминира смер са српског на руски, што несумњиво доприноси развоју продуктивних компетенција и подстиче активну употребу руског језика. Много је мање вежби у супротном смеру (с руског на српски), што је и разумљиво, будући да је за развој продуктивних компетенција потребан далеко већи број вежби. У серији *Давай!* пак медијација се јавља искључиво у смеру с руског на српски, што ограничава комуникативни потенцијал ових уџбеника и своди медијацију на превод у најужем смислу. Иако се ради о серији уџбеника која је хронолошки најмлађа, објављена 2024. године, у односу на серије *Конечно!* из 2015. и *Наш класс* из 2018. за пети, односно 2019. за шести разред, судећи по веж-

4 Серија *Конечно!* је, како смо поменули, адаптирана. Матерњи језик ученика за које је оригинално писан овај уџбеник је немачки. Будући да је реч о говорницима германског језика који уче словенски, руски, језик, употреба матерњег језика у већој мери у инструкцијама задатака је потпуно разумљива. Приликом адаптације, све оне инструкције које су изворно биле на немачком језику, преведене су на српски и отуда оволики број вежби вођене интеракције и вођене условне интеракције. С друге стране, оригинална серија уџбеника *Наш класс* написана је у српској говорној средини за учење руског као страног словенског језика и у њој је далеко већи број инструкција на руском језику, што за последицу има мањи број вежби вођене интеракције и вођене условне интеракције.

бама које развијају медијативну компетенцију, рекли бисмо да је без обзира на хронологију излагања заправо реч о генерацијски старијем уџбенику.

Квалитативна анализа показује да уџбеници *Конечно!* и *Наши класс* садрже разноврсне типове медијације – од класичних превода и препричавања до сложенијих задатака као што су текстуализација интенције, превод с трансформацијом, презентације и пројекти, који захтевају креативност, интерпретацију и активну употребу циљног језика. Вежбе су осмишљене тако да мотивишу ученике, подстичу сарадњу и повезују рад у учионици с комуникативним ситуацијама изван школе. Насупрот томе, у комплетима *Давай!* медијација се своди на једноставне преводне задатке без интеракције, а неретко и без контекстуализације, што не омогућава развој стварне медијативне компетенције.

Можемо закључити да уџбеници руског језика у Србији највећим делом обезбеђују систематско и уравнотежено развијање медијације као кључне комуникативне компетенције, осим серије *Давай!*, која је у том погледу јасан изузетак. Како би медијација у бољој мери била интегрисана у наставну праксу, предлажемо следеће могућности побољшања: осмишљавање већег броја задатака који укључују стварну интеракцију и креативно посредовање, смањење удела механичких преводних задатака без комуникативног контекста те увођење вежби које повезују језичко посредовање с културним и когнитивним аспектима комуникације.

Овим радом потврђена је потреба да се медијација у настави руског језика третира не као допунска већ као компетенција равноправна с осталима (разумевањем говора, разумевањем писаног текста, усменим и писаним изражавањем). Добијени резултати представљају основ за даља истраживања у области методике наставе словенских језика, као и за унапређење критеријума по којима се вреднује савремени уџбенички материјал у складу са захтевима Заједничког европског референтног оквира за живе језике и савременим концепцијама комуникативне наставе.

Цитирана литература

Азимов, Эльхан Г, Анатолий Н. Шукин. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва: Издательство ИКАР, 2009.

[Azimov, Èl'khan G, Anatoliï N. Shchukin. Novyï slovar' metodicheskikh terminov i poniãtiï (teoriã i praktika obucheniã iãzykam). Moskva: Izdatel'stvo IKAR, 2009]

Дурбаба, Оливера, Љиљана Ђурић и др. Општи стандарди постигнућа за крај основног образовања за страни језик. Приручник за наставнике. Београд: Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2017.

- [Durbaba, Olivera, Ljiljana Đurić i dr. Opšti standardi postignuća za kraj osnovnog obrazovanja za strani jezik. Priručnik za nastavnike. Beograd: Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja, 2017]
- Колесников Андрей, А., Михаил К. Денисов. «Формирование медиативной компетенции при обучении иностранным языкам в школе». Вестник Рязанского государственного университета им. С. А. Есенина 34, 2012: 23–33.
- [Kolesnikov Andrej, A., Mihail K. Denisov. «Formirovanie mediativnoj kompetencii pri obučenii inostrannym âzykam v škole». Vestnik Râzanskogo gosudarstvennogo universiteta im. S. A. Esenina 34, 2012: 23–33]
- Ланкина, Ольга Ю. «Содержание понятия “медиация” в обучении иностранным языкам». Вестник Ленинградского государственного университета им. А. С. Пушкина № 2. Педагогика, 2018: 175–183.
- [Lankina, Ol'ga Ū. «Soderžanie ponâtiâ „mediaciâ“ v obučenii inostrannym âzykam». Vestnik Leningradskogo gosudarstvennogo universiteta im. A. S. Puškina № 2. Pedagogika, 2018: 175–183]
- Савет Европе. Заједнички европски референтни оквир за живе језике: учење, настава, оцењивање. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2003.
- [Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Cambridge: Cambridge University Press, 2001]

Извори

- Амштајн Баман, Кристине, Улф Боргварт и др. Конечно! 1. Руски језик за пети разред основне школе: уџбеник за прву годину учења. Београд: Klett, 2015.
- [Amštajn Vaman, Kristine, Ulf Borgvart i dr. Konečno! 1. Ruski jezik za peti razred osnovne škole: udžbenik za prvu godinu učenja. Beograd: Klett, 2015]
- Амштајн Баман, Кристине, Улф Боргварт и др. Конечно! 1. Руски језик за пети разред основне школе: радна свеска за прву годину учења. Београд: Klett, 2015.
- [Amštajn Vaman, Kristine, Ulf Borgvart i dr. Konečno! 1. Ruski jezik za peti razred osnovne škole: radna sveska za prvu godinu učenja. Beograd: Klett, 2015]
- Амштајн Баман, Кристине, Улф Боргварт и др. Конечно! 2. Руски језик за шести разред основне школе: уџбеник за другу годину учења. Београд: Klett, 2015.
- [Amštajn Vaman, Kristine, Ulf Borgvart i dr. Konečno! 2. Ruski jezik za šesti razred osnovne škole: udžbenik za drugu godinu učenja. Beograd: Klett, 2015]
- Амштајн Баман, Кристине, Улф Боргварт и др. Конечно! 2. Руски језик за шести разред основне школе: радна свеска за другу годину учења. Београд: Klett, 2015.
- [Amštajn Vaman, Kristine, Ulf Borgvart i dr. Konečno! 2. Ruski jezik za šesti razred osnovne škole: radna sveska za drugu godinu učenja. Beograd: Klett, 2015]
- Мангус, Инга. Давай! учить, читать, писать, играть 1: учебник. Уџбеник за пети разред основне школе. Руски језик за прву годину учења. Београд: АрхИКњига, 2024.

- [Mangus, Inga. *Давай! учић, читаћ, писаћ, играћ 1: уџбеник. Udžbenik za peti razred osnovne škole. Ruski jezik za prvu godinu učenja.* Beograd: ArhiKnjiga, 2024]
- Мангус, Инга. *Давай! учић, читаћ, писаћ, играћ 1: рабoчaя тетрадь. Радна свеска за пети разред основне школе. Руски језик за прву годину учења.* Београд: АрхиКњига, 2024.
- [Mangus, Inga. *Давай! учић, читаћ, писаћ, играћ 1: рабoчaя тетрадь. Radna sveska za peti razred osnovne škole. Ruski jezik za prvu godinu učenja.* Beograd: ArhiKnjiga, 2024]
- Мангус, Инга. *Давай! учић, читаћ, писаћ, играћ 1: уџбеник. Уџбеник за шести разред основне школе. Руски језик за прву годину учења.* Београд: АрхиКњига, 2024.
- [Mangus, Inga. *Давай! учић, читаћ, писаћ, играћ 1: уџбеник. Udžbenik za šesti razred osnovne škole. Ruski jezik za prvu godinu učenja.* Beograd: ArhiKnjiga, 2024]
- Мангус, Инга. *Давай! учић, читаћ, писаћ, играћ 1: рабoчaя тетрадь. Радна свеска за шести разред основне школе. Руски језик за прву годину учења.* Београд: АрхиКњига, 2024.
- [Mangus, Inga. *Давай! учић, читаћ, писаћ, играћ 1: рабoчaя тетрадь. Radna sveska za šesti razred osnovne škole. Ruski jezik za prvu godinu učenja.* Beograd: ArhiKnjiga, 2024]
- Меденица, Лука, Бранислав Николић, Мира Симеуновић. *Наш класс 1. Руски језик за пети разред основне школе. Уџбеник за прву годину учења.* Београд: Завод за уџбенике, 2018–2024.
- [Medenica, Luka, Branislav Nikolić, Mira Simeunović. *Naš klass 1. Ruski jezik za peti razred osnovne škole. Udžbenik za prvu godinu učenja.* Beograd: Zavod za udžbenike, 2018–2024]
- Меденица, Лука, Бранислав Николић, Мира Симеуновић. *Наш класс 1. Руски језик за пети разред основне школе. Радна свеска за прву годину учења.* Београд: Завод за уџбенике, 2018–2021.
- [Medenica, Luka, Branislav Nikolić, Mira Simeunović. *Naš klass 1. Ruski jezik za peti razred osnovne škole. Radna sveska za prvu godinu učenja.* Beograd: Zavod za udžbenike, 2018–2021]
- Меденица, Лука, Бранислав Николић, Мира Симеуновић. *Наш класс 2. Руски језик за шести разред основне школе. Уџбеник за другу годину учења.* Београд: Завод за уџбенике, 2019.
- [Medenica, Luka, Branislav Nikolić, Mira Simeunović. *Naš klass 2. Ruski jezik za šesti razred osnovne škole. Udžbenik za drugu godinu učenja.* Beograd: Zavod za udžbenike, 2019]
- Меденица, Лука, Бранислав Николић, Мира Симеуновић. *Наш класс 2. Руски језик за шести разред основне школе. Радна свеска за другу годину учења.* Београд: Завод за уџбенике, 2019.

[Medenica, Luka, Branislav Nikolić, Mira Simeunović. Naš klass 2. Ruski jezik za šesti razred osnovne škole. Radna sveska za drugu godinu učenja. Beograd: Zavod za udžbenike, 2019]

Елена Гинич, Наташа Айджанович

МЕДИАЦИЯ В УЧЕБНИКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ВТОРОГО ИНОСТРАННОГО ДЛЯ ПЕРВОГО И ВТОРОГО ГОДА ОБУЧЕНИЯ В СЕРБИИ

Резюме

В данной статье рассматривается степень представленности и типология упражнений на медиацию в учебниках русского языка как второго иностранного, предназначенных для первого и второго года обучения в восьмилетних школах Сербии. Основная цель исследования заключалась в том, чтобы определить, в какой мере и каким образом современные учебно-методические комплекты (УМК) способствуют формированию медиативной компетенции учащихся, соответствующей требованиям *Общеввропейских компетенций владения иностранным языком (CEFR)*.

Исследование охватывает три актуальных УМК: *Конечно!*, *Наш класс* и *Давай!*. Анализ проводился на основе модифицированной классификации типов медиации, предложенной А. А. Колесниковым и М. К. Денисовым (2012), включающей три основных типа медиации – без наличия интеракции, в рамках интеракции и смешанного типа — и ряд их подтипов (перевод, пересказ, перевод с трансформацией, текстуализация интенции, презентации, проекты, игры и др.).

Количественный анализ показал, что наибольший процент медиативных упражнений представлен в учебных комплексах *Конечно!* — 21% и 23,5% от общего числа заданий в частях 1 и 2 соответственно. В УМК *Наш класс* количество медиативных упражнений составляет 15% и 11%. В серии *Давай!* данный показатель не превышает 6–6,5%, причём медиация ограничивается только переводом с русского на сербский язык. Однако при исключении упражнений условной и управляемой интеракции (основанных на инструкциях на родном языке) соотношение меняется: количество подлинно медиативных заданий в УМК *Наш класс* оказывается выше, чем в *Конечно!* (соответственно 12,6% против 5,4% для первой ступени обучения и 10% против 6,3% для второй).

Качественный анализ выявил существенные различия между сериями. Учебники *Конечно!* и *Наш класс* характеризуются большим разнообразием упражнений, способствующих развитию медиативных навыков. В них представлены как классические формы (перевод, пересказ), так и современные типы заданий — текстуализация интенции, перевод с трансформацией, проектные работы и презентации. Эти упражнения развивают не только языковые, но и когнитивные, коммуникативные и социокультурные умения учащихся. В то же время серия *Давай!*

демонстрирует более традиционный подход, при котором медиация сводится к механическому переводу без коммуникативного контекста и без интерактивной составляющей, что существенно ограничивает формирование полноценной медиативной компетенции.

Направление медиации во всех анализируемых сериях также оказалось показателем методической ориентации: в *Конечно!* и *Наш класс* преобладает направление с сербского на русский язык, что способствует развитию продуктивных умений (говорение и письмо), тогда как в *Давай!* – исключительно с русского на сербский, то есть рецептивного характера. Это свидетельствует о различиях в методологических установках УМК и степени ориентации на коммуникативный подход.

В заключение авторы подчеркивают, что развитие медиативной компетенции является неотъемлемой частью современного коммуникативного обучения иностранным языкам. Учебники *Конечно!* и *Наш класс* в целом удовлетворяют требованиям CEFR и отражают тенденции интеграции медиации в учебный процесс, тогда как серия *Давай!* требует дальнейшего совершенствования. Полученные результаты подтверждают необходимость системного включения медиативных упражнений в обучение русскому языку как второму иностранному — не как дополнительных, а как равноправных заданий, направленных на формирование ключевых коммуникативных компетенций учащихся.

Ключевые слова: учебники русского языка, восьмилетняя школа, русский язык, медиация без наличия интеракции, медиация в рамках интеракции, медиация смешанного типа.